

Ontdek het zelf en kom een dag naar de
gemeente Lingewaard.

Het is beslist de moeite waard!

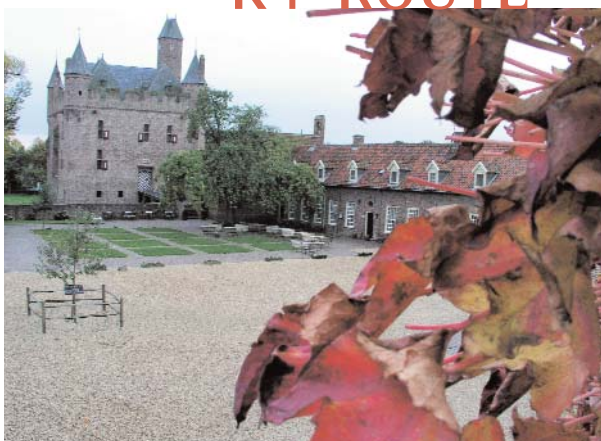
Voor inlichtingen kan men contact opnemen
met het toeristisch recreatief informatiepunt
(Trip) van de gemeente Lingewaard.

Telefoon 026-3260453

E-mail toerinfo@lingewaard.nl

K4-ROUTE

K4-ROUTE

een fietstocht langs kerken,
kastelen, kapellen en kloosters
in de gemeente Lingewaard

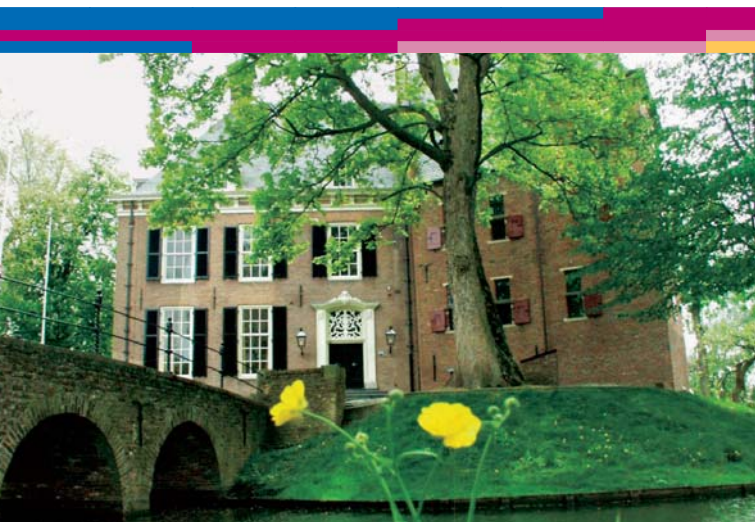
Deze tocht maakt een rondje langs alle kerkdorpen van de gemeente Lingewaard: Bemmelen, Ressen, Haalderen, Gendt, Doornenburg, Angeren en Huissen. De route voert zo veel mogelijk over de dijken langs Waal en Rijn. Wie 40 km te lang vindt kan stukken afsnijden. De beschrijving begint en eindigt bij kasteel 'De Kinkelenburg', maar kan naar believen op elk punt begonnen worden. Wij wensen u veel fietsplezier.

verklaring van afkortingen:

LA	linksaf
RA	rechtsaf
RD	rechtdoor
TS	T-splitsing

De Kinkelenburg

Tijdens de late Middeleeuwen stond het kasteel bekend als 'Hof te Bemmelen'. De vroegste vermelding vinden we terug in 1403 als een zekere

Johan van Ambe wordt beleend met een "huys ende hoffstadt met graven ende cingelgraven tot Bommel gelegen". In de 18e eeuw werd het kasteel, dat niet meer was dan een vierkante stenen woontoren, verbouwd tot een statig herenhuis. Na WOII werd het pand gebruikt als noodhuisvesting voor het onbruikbaar geworden gemeentehuis aan de Dorpsstraat. In 1954 werd De Kinkelenburg o.l.v. gemeente-architect Estourgie gerestaureerd en definitief als gemeentehuis in gebruik genomen.

Route: verlaat De Kinkelenburg over het bruggetje en fiets naar het tegenoverliggende gebouw

De Brugdijk

Dit pand is een oud adellijk huis dat geen enkele relatie heeft met De Kinkelenburg. We weten dat een toren uit de 14e eeuw stamt, terwijl het lage middengedeelte en het hoofdgebouw een eeuw later zijn gebouwd. De eerst bekende afbeelding is van 1742. Het huis heeft sindsdien veel van zijn allure verloren: zo is de slotgracht gedempt. In 1841 is het een soort herenhuis geworden, waar de notaris woonde. In 1949 kocht de

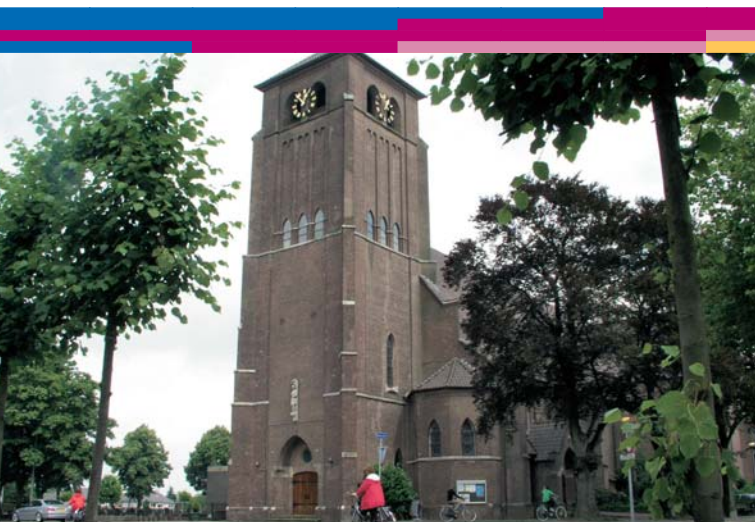

gemeente het gebouw voor haar secretarie.
Tussen 1964 en 1966 werd het gerestaureerd in
18e-eeuwse stijl, gebaseerd op de oudste afbeelding.

Route: Dorpsstraat LA en volgen tot Loostraat LA

R.K. Kerk Bemmelen

Op 7 augustus 1873, de feestdag van de patroonheilige St.- Donatus, werd deze kerk in neogotische stijl naar een ontwerp van architect H.J. Wennekers ingewijd door mgr. Schaepman, aartsbisschop van Utrecht. De toren werd pas in 1925 aangebouwd. Het orgel uit de waterstaatskerk, die stond op de plaats waar later de R.K. Meisjesschool aan de Dorpsstraat werd gebouwd en nu het oostelijke deel van het winkelcentrum vormt, kreeg een plaats in het interieur. In 1942 werden de drie grote luidklokken door de Duitsers uit de toren gehaald om ze om te smelten voor de oorlogsindustrie. Na operatie Market Garden in 1944 bleef er weinig over van de kerk: van de toren was de helft weg, de rest lag in puin. Op de fundamenten werd de huidige kerk gebouwd naar een ontwerp van architect Sluyster. De zandstenen onderdelen werden

gehakt uit de pilaren van de vroegere kerk. De angelusklok overleefde de oorlog en werd weer teruggeplaatst.

Route: aan de overkant van de R.K. kerk en het aangrenzende kerkhof ligt tussen de bomen verscholen:

Huis te Bemmell

Van oorsprong was dit huis een eenvoudige boerenhoeve die in 1354 werd "ingenoomen ende nedergeworpen" door Eduard van Gelre. In 1405 heette het al "Huys to Bemmell" en in 1481 betrok de familie Van Bemmell het huis die het uitbouwde tot een volwaardig kasteel.

Vanaf de 19e eeuw kunnen de bewoners het financieel niet meer bolwerken en vervalt het kasteel. De zuidelijke en een deel van de oostelijke vleugel verdwijnen letterlijk in de slotgracht, de oude historische ramen worden vervangen en de gracht wordt gedempt.

De oude muren werden gepleisterd en een nieuwerwetse serre werd aangebouwd. Sinds 1921 woont de familie Ratering Arntz er, die door Estourgie in 1942 een bakstenen vleugel liet aanbouwen.

Route: bij stoplichten LA; Herckenrathweg en Ressensestraat volgen tot Kerkenhofstraat LA

N.H. Kerk Ressen

Ressen heette oorspronkelijk Rexna en was eind 5e eeuw een Frankisch koningshof. Onder graaf Diederik van Kleef werd Ressen in 1167 een heerlijkheid. Eind 16e eeuw, tijdens de Reformatie, kozen de adellijke heren voor het gereformeerde geloof. In de buitenmuur zitten 'zwarte bezems': dit zijn hardgebakken stenen die de kerk tegen blikseminslag moeten beschermen. Helaas niet tegen bombardementen, want in 1944 kreeg de kerk twee voltreffers te verwerken. Na de oorlog werd al snel tot restauratie overgegaan; de vermoedelijke situatie van 1450 diende als basis. In 1994 werd de torenspits geheel vernieuwd.

Route: Kerkenhofstraat vervolgen en bij TS linksaf Slenkweg in. Bij volgende TS, RA Woerdsestraat in. Aan het einde LA en direct weer LA Zandsestraat volgen. Bij volgende TS, RA De Pas in. RA een onverhard weggetje in naar de dijk. Daar LA en dijk vervolgen. Bij dijkhuis "De Arend" oversteken en LA een klein onverhard weggetje Oude Kerkhof in.

N.H. Kerk Bemmell

Dit is het oudste gebouw van het dorp (12e eeuw) en ligt in de oorspronkelijke kern dicht bij de dijk. In 1277 werd de kerk aan een Duits klooster geschonken. De Romaanse toren is het oudste gedeelte. In een kapel zijn bij de restauratie van 1953 prachtige muurschilderingen tevoorschijn gekomen van voor de Reformatie. Toen de protestanten de van oorsprong katholieke kerk in beslag namen, weken veel katholieken uit naar Huissen of Hulhuizen, die immers bij Kleef hoorden. De kerk werd niet gebruikt als godshuis, maar diende als dijkmagazijn. Na bijna 200 jaar probeerden de katholieken, een ruime meerderheid in Bemmell, de kerk terug te krijgen, wat echter niet lukte. De toren kwam in eigendom van de gemeente, omdat die belangrijk was voor brandmeldingen en alarm voor watersnood.

Route: terug naar waaldijk LA en volgen tot Ambachtstraat LA, dan Van der Mondeweg RA

R.K. Kerk Haalderen

Pas in 1933 werd Haalderen een zelfstandige parochie. Bouwpastoor Van der Wey, afkomstig uit Friesland, wilde een kerk in de stijl van de oude Groningse en Friese cisterciënzer kerken. Architect Valk tekende de kerk die gebouwd werd met kloostermoppen, speciaal voor de kerk gebakken op de Haalderense steenfabriek. In 1944 werd de kerk grotendeels verwoest maar in dezelfde stijl herbouwd in 1949. In 1958 bouwde de firma W.G. Stoffels uit Bemmeler de zadeldakten weer aan.

Route: Van der Mondeweg volgen en na de 2e kolk aan de rechterhand RA weer de dijk op en daar LA; 3e weg links is de Kommerdijk LA en RA de Poelwijklaan in. Bij bord bebouwde kom ziet u rechts

Huize Poelwijk

Dit is een overblijfsel van een groots plan voor een slot maar men is nooit verder gekomen dan de toren. De eerste vermelding van het huis is uit 1441, het jaar waarin het huis een Gelders leen wordt. Het huis is van vele families in bezit geweest, als laatste in 1826 van de familie

Breunissen, tot 1959. In dat jaar werd de stichting 'Vrienden van de Geldersche Kasteelen' eigenaar van de toren. Van 1731 is een tekening van het huis bewaard gebleven. Het huis moet toen al gesloopt zijn. In 1864 is, wat er nog aan woonhuis stond afgebroken; alleen de toren liet men staan. Het landhuis dat bij de toren staat dateert ook uit dat jaar.

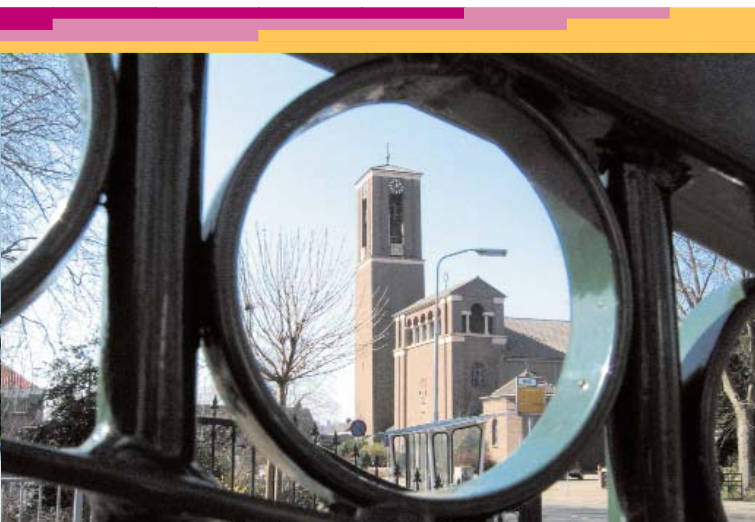
Een stukje van de voormalige slotgracht is nog in het omringende weiland te zien.

Route: Poelwijklaan volgen tot Nijmeegsestraat (voorrangsweg) RA

R.K. Kerk Gendt

De Martinuskerk staat op de plaats van de door de Duitsers in 1944 opgeblazen neogotische kerk uit 1908 en is gebouwd in 1950-1952 naar een ontwerp van Joh. Sluymmer jr. in een stijl die is gebaseerd op de vroeg-christelijke basilieken. De vrijstaande toren is er in 1959 bijgekomen naar een ontwerp van dezelfde architect als die van de kerk.

Route: Nijmeegsestraat uitrijden. Deze gaat over in Markt. Hier RD en vlak voor de dijk Torenlaan LA

N.H. Kerk Gendt

Deze kerk was oorspronkelijk katholiek. De protestantse gemeenschap was zo klein dat alleen nog het voorste gedeelte, het koor, werd gebruikt. Het middenstuk was opslagplaats en raakte in verval. Midden 19e eeuw is het middenstuk gesloopt. Bij de restauratie van 1962 is dit zo gelaten. Op de fundamenten van het middenschip heeft men kleine muurtjes gezet zodat het grondplan nog zichtbaar is.

route: Torenlaan vervolgen, aan het einde RA en LA de dijk op; 2e weg LA Molenstraat (bord 60 km "welkom in Hulhuizen") in; uitrijden tot kruising met Munninkhofsestraat RA

Kapel Hulhuizen

Mariakapel gebouwd in 1998. Een kapelletje voor rust en meditatie op initiatief van bewoners van Hulhuizen hier geplaatst.

route: Munninkhofsestraat vervolgen tot de dijk LA en Waaldijk volgen. 1e weg (blijkt Veerweg te heten) LA en bij Blauwe Hoek RA. Aan het einde hiervan LA de Pannerdenseweg in. Doorrijden tot de kerk.

R.K. Kerk Doornenburg

In 1874 verrees hier een katholieke kerk in neogotische stijl. Ook deze kerk werd slachtoffer van het oorlogsgeweld na de slag om Arnhem. Een nieuwe kerk kwam er 1952; de toren is van 1961.

route: na de kerk het Kapelaan Waltersplein RA. Dit pleintje gaat over in de Sint Maartensstraat. Achter de kerk langs, bij het volgende pleintje LA de Kerkstraat in en volgen tot:

Kasteel Doornenburg

Een van de beste voorbeelden van laat-middeleeuwse vestingbouw met de grootste voorburcht van ons land. Nadat de laatste bewoonster, Maria Clara van Delwig, in 1847 overleed, raakte Doornenburg flink in verval. In 1936 kwam het in eigendom van de familie Van Heek, een textielbaron in Twente, en werd met de restauratie begonnen die in 1941 werd afgerond. De Duitsers wilden het gebouw opblazen, maar werden overgehaald dat niet te doen en vestigden er een hoofdkwartier in. Dat werd het kasteel in maart 1945 noodlottig, toen de Engelsen het zwaar bombardeerden. Vervolgens bliezen de

Duitsers bij hun aftocht het nog overeind staande poortgebouw op. Na de oorlog werd besloten tot minutieuze herbouw naar oude tekeningen, plattegronden en foto's. In 1965 was alles gereed. Grote bekendheid kreeg het kasteel door de opnamen voor de tv-serie Floris op en rond de burcht.

route: Kerkstraat vervolgen en de Linge oversteken en RD Lingeweg volgen; RA Rijnstraat in. Rijndijk LA en volgen tot in Angeren; daar niet de Zahnstraat nemen maar de volgende weg LA Molenstraat in.

N.H. Kerk Angeren

De eerste kerk stond hier al in de 9e eeuw en was dus katholiek. Na WOII is dit kerkje verzezen. Het kerkhof is van de 19e eeuw.

route: ga direct RA Kerkstraat in.

R.K. Kerk Angeren

Deze kerk is niet oud, maar de wortels ervan reiken ver terug. De eerste kerk wordt al vermeld in een oorkonde uit het begin van de 9e eeuw. De patroonheilige is Bavo van Gent (circa 589-654), die zich na een losbandig leven bekeerde, het

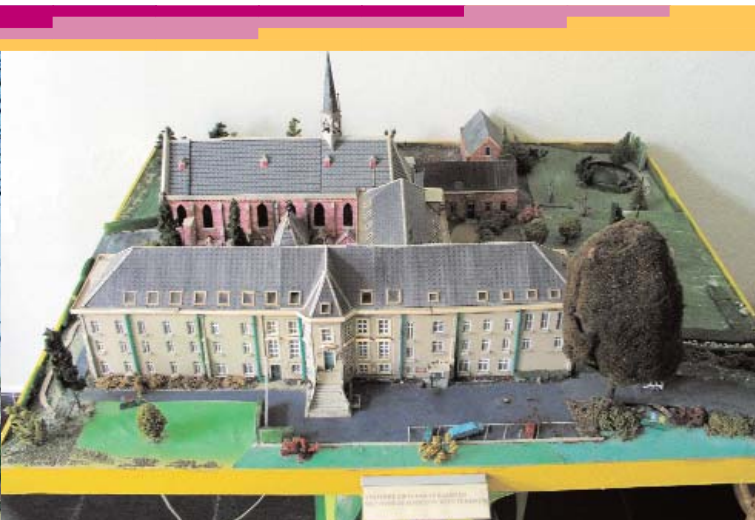

klooster introk en de rest van zijn leven doorbracht als kluizenaar in een holle boom. Rond 1600 werd de kerk ingelijfd door de protestanten. Pas twee eeuwen later konden de katholieken hun kerk terugkrijgen, maar de dominee verhinderde dat, waarna de katholieken besloten hun eigen kerk te bouwen in neogotische stijl. De protestanten besloten daarop ook een nieuwe kerk te bouwen. Beide kerken werden tijdens WOII verwoest en herbouwd in een wat modernere stijl.

route: Kerkstraat vervolgen aan het einde RA de Jan Joostenstraat in. RD de Paddepoel in en de dijk op; daar LA. De dijk volgen naar Huissen. In Huissen net na de Kloosterlaan vindt u de toegang tot het Dominicanenklooster met informatie. Keer terug en ga RA de Kloosterlaan in.

Dominicanenklooster en Dominicanekapel

In 1856 verwierven de paters Dominicanen het "Kasteel te Huissen" en lieten architect Pierre Cuypers het gebouw aanpassen om er een klooster van te maken en een kapel ontwerpen.

De eerste mis in de in neogotische stijl opgetrokken kapel werd in 1858 gelezen. In 1868 werd de kapel vergroot in westelijke richting en kreeg het een rond venster boven de ingang. In 1879 werd aan de zuidzijde de Thomaskapel toegevoegd, ook ontworpen door Cuypers.

In de loop der jaren is er nog veel veranderd aan het interieur: plafond- en wandschilderingen gepolychromeerd naar een ontwerp van Cuypers, gebrandschilderde ramen, twee koorbanken. In 1942 werd de klok gevorderd ten bate van de oorlogsindustrie in Duitsland, in 1944 mislukte een poging van de Duitsers om het torentje op te blazen, waarna de bevolking het zelf maar gesloopt heeft. Reeds in juli 1945 was de schade zodanig hersteld dat er weer missen gelezen konden worden. Bij de latere restauratie werden de muurbeschilderingen weer verwijderd, werd de Dominicuskapel tegenover de Thomaskapel gebouwd en een Mariakapel achterin. In de tuin is een grafkelder waarin prominente Huissenaren begraven liggen.

route: Kloosterlaan vervolgen en RA Vierakkerstraat in. Volgen tot Markt en LA de Langestraat in.

NH Kerk

In 1660 werd de eerste hervormde kerk in Huissen in gebruik genomen met een met leien gedekt torentje. In de 19e eeuw werd de kerk steeds bouwvalliger. In 1871 stond er een nieuwe kerk met een torentje en de consistoriekamer tegen de achterkant gebouwd. De kerk werd in de oorlog zwaar beschadigd en in oktober 1944 werd de toren door de Duitsers opgeblazen. De ruïne bleef tot 1948 staan. In 1951 kwam op dezelfde plaats een nieuwe kerk gereed naar een ontwerp van de Arnhemse architect Feenstra: een bijna vierkant gebouwtje met midden op het dak een torentje waarin de uit 1772 daterende luidklok een plaats kreeg. Door deze constructie ontstonden in de jaren 70 scheuren in de muren die na herstel opnieuw verschenen. Pas in 1995 werden de problemen definitief opgelost met de bouw van een grote hal op de plaats van een oud kerkhofje achter de kerk. Daar werd ook de entree gemaakt.

route: voor de kerk LA naar het Raadhuisplein. Dit plein oversteken. Op de linkerhoek met de Langekerkstraat

St. Antoniuskapel

Deze kapel kwam in 1891 tot stand ten behoeve van de zusters Franciscanessen die sinds 1866 in Huissen woonachtig waren en huisden in het Armengesticht aan de Langekerkstraat.

De kapel werd opgetrokken in neogotische stijl en kwam wonderwel bijna ongeschonden de oorlog door, maar werd gruwelijk verminkt toen een kapelaan zijn woning naast de kapel bouwde en een verbindingsmuur naar het klooster liet aanbrengen. Met de totstandkoming van het Raadhuisplein in 1994 werd de kapel bedreigd met sloop ten behoeve van het gemeentehuis dat inmiddels in het klooster was gevestigd. Een actiecomité heeft dit verhinderd en ervoor gezorgd dat de kapel geworden is, wat hij nu is: een trouwzaal.

route: RA Langekerkstraat in.

R.K. Kerk

Tegen het einde van de 13e en het begin van de 14e eeuw werd op deze plek een laatgotische kerk met toren gebouwd gewijd aan O.L. Vrouw ten Hemelopneming. In de loop van de eeuwen

werden er tal van verbouwingen gepleegd en werd het interieur verfraaid. In 1860 werd de kerk door bliksem getroffen waarna brand uitbrak die echter snel geblust werd. Ook hierna vonden nog tal van verbouwingen plaats. Voor de verbouwing in 1933 week men zelfs uit naar een noodkerk, want de kerk kreeg een grondige opknappbeurt en werd belangrijk uitgebreid. In 1943 werd de kerk getroffen door brandbommen en ging op de toren na geheel verloren. Ook de toren moest er laten aan geloven: in 1944 opgeblazen door de Duitsers.

In 1950 kwam een sobere kerk gereed; toren, uitbouwen en doopkapel zouden pas later toegevoegd worden. In 1962 kwamen de toren en twee ronde uitbouwen aan de oostkant gereed. De noordzijde kreeg de kerk enkele jaren later een vierkante uitbouw voor een doopkapel met gebrandschilderde ramen van de Huissense kunstenaar Kees Berendsen.

In 1965 werd een carillon van 47 klokken in de toren geplaatst.

route: Langekerkstraat vervolgen tot de rotonde. RD

Van Voorststraat in. 1e weg LA Duisterestraat in.

Mariakapel

Deze kapel werd in 1954 gebouwd. De sculptuur in de kapel is gemaakt door de Huissense kunstenaar Kees Berendsen.

Route: Duisterestraat vervolgen tot de voorrangsweg. RA Stadswal, bij rotonde RA Huismanstraat in. Deze gaat over in Klaphek en daarna in Van Wijkstraat.

R.K. Kerk Het Zand

Deze kerk werd in 1926 ingezegend en kreeg de naam van de Heilige Martelaren van Gorcum. De meerbeukige kerk was in neogotische stijl opgetrokken en had een spitspiramidevormig dak op de toren. Na nog geen 20 jaar werd de kerk door oorlogshandelingen zo zwaar beschadigd dat herstel onmogelijk was. De toren werd door de Duitsers opgeblazen waarbij ook een groot deel van de kerk verwoest werd. De drie klokken gingen naar Duitsland. In 1953 werd de huidige kerk ingewijd.

route: aan het eind van de Van Wijkstraat RD

Zandkamp in. Einde LA Steltenweg in en direct RA en dan weer RA de Bergerdensestraat in. Na een knik deze vervolgen en de eerste weg LA de Roza (oude Heuvelsestraat) nemen. Op T splitsing LA, Azalealaan. Na 350 mtr. RA De Heuvelsestraat op. Linge oversteken en de Heuvelsestraat vervolgen.

Mariakapel

Op deze oude zandheuvel werd kort na de oorlog (1946) deze kapel gebouwd naar een ontwerp van gemeente-architect Estourgie en toegewijd aan Maria, Onze Lieve Vrouw van de Bloeiende Betuwe. Op deze plek werd in het laatste oorlogsjaar zeer zwaar gevochten tot 15 maart 1945. In de maand mei werd er vanaf de kerk in Bemmels naar deze kapel een processie gehouden.

route: Heuvelsestraat vervolgen en dan RA de Vergert in. Bij kruispunt RD De Plak in. Na het viaduct LA De Plak vervolgen en helemaal uitrijden tot verkeerslichten. Langs de R.K. kerk en bij de Dorpsstraat RA. Doorrijden tot kasteel De Kinkelenburg

EINDE VAN DE TOCHT

